

Viite

Asia

Ulkoasiainneuvosto 20.1.2020; Suomen tavoitteet

Ulkoasiainneuvosto kokoontuu 20.1.2020 Brysselissä. Suomea edustaa ulkoministeri Pekka Haavisto. Keskustelun aiheita ovat Sahelin tilanne ja EU:n ilmastodiplomatia. Lisäksi epävirallisen lounaan aiheena on laajempi Lähi-itä, Lähi-idän rauhanprosessi (MEPP).

Sahel

EU:n Sahel-strategiaa päivitettäessä kiinnitettävä entistä vahvempaa huomiota eri Sahel-aloitteiden koordinaatioon sekä Sahel-maiden poliittisen johdon ja viranomaisen sitouttamista niihin. Tämä edellyttää EU:lta tiivistä konsultointia maiden kanssa. Cotonoun sopimuksen art.8 voisi hyödyntää tässä aktiivisemmin. EU:n on panostettava epävakauden leviämisen estämiseen. EU:n on tärkeää tukea G5-joukkojen kapasiteetin kehittämistä sekä laajempien alueellisten toimijoiden kuten ECOWAS:in roolia. EU:n on tuettava pyrkimyksiä palauttaa valtiotoimijuuden läsnäolo Sahelin valtioiden koko alueille, jotta väestön luottamus valtiorakenteeseen voisi hiljalleen palautua. Suomi katsoo, että EU:n tulee painottaa vakauttamisprosessien inklusiivisuutta sekä huolehtia nuorten ja naisten järjestelmällisestä osallistamisesta näihin. Tavoite tulee kirjata selkeästi Sahel-strategiaan. Suomi tukee EU:n kriisinhallintaoperaatioiden tärkeää työtä Sahelin alueella ja tarkastelee mahdollisuuksia kasvattaa kriisinhallintaosallistumistaan Sahelin alueella. Korostamme koordinaatiota eri kv. operaatioiden kesken.

EU:n ilmastodiplomatia

Suomi pitää esitettyä lähestymistapaa hyvänä. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (European Green Deal) mahdollistaa esimerkiksi johtamisen. Ilmastonmuutos on sisällytettävä johdonmukaisesti kaikkiin poliittisen tason keskusteluihin. Suomi pitää tärkeänä, että ilmastodiplomatiassa keskitytään erityisesti EU:n ulkopuolisiin G20-maihin. Avainasemassa ovat Kiina ja USA sekä Afrikan nousevat taloudet, joiden kanssa on tiivistettävä yhteistyötä. USA:n osalta yhteistyötä on tehostettava osavaltioiden, kaupunkien ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sekä myös liittovaltiotasolla siellä missä se on mahdollista. Suomen ja Chilen aloite valtiovarainministerien ilmastokoalitiosta on hyvä esimerkki työkaluista, joilla voidaan saada aikaan tarvittavia systeemitason muutoksia. Valtiovarainministerit ovat vastuussa useista päästökehitykseen oleellisesti vaikuttavista politiikoista. Suomi pitää tärkeänä, että EU toimisi aktiivisesti ilmasto- ja ympäristöystävällisten teknologioiden, tuotteiden ja palveluiden kaupan edistämiseksi, ml. kaupan esteiden purkaminen. Neuvotteluihin tulee pyrkiä monenvälisesti sekä EU:n kahdenvälisissä neuvotteluissa. Kiertotalousratkaisujen toimeenpanoa kehitysmaissa tulee edistää. Kestävän kehityksen pykälät EU:n kauppasopimuksissa ja niiden tehokas toimeenpano ovat tärkeitä. Globaalia hiilen hinnoittelua sekä fossiilipolttoaineiden tukireformia tulee edistää. Turvallisuuspoliittinen näkökulma on yksi vipuvarsi vakuuttaa muita maita ilmastotoimien tärkeydestä. Suomi pitää hyvänä, että ilmastokysymys on noussut viime vuoden aikana myös EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön agendalle. Yhteistyö Naton ja YK:n kanssa on keskeistä. EU:n on

arvioitava toimiansa ja politiikkojensa vaikutus ihmisoikeuksien toteutumiseen ja estettävä epätoivotut seuraukset. Osallistumisoikeus, oikeus tietoon ja oikeusturvaan ovat ensiarvoisen tärkeitä etsittäessä ratkaisuja ilmastonmuutoskysymyksiin.

Epävirallisen lounaan aihe: Laajempi Lähi-itä, Lähi-idän rauhanprosessi (MEPP)

Lähi-idän rauhanprosessin osalta keskusteltaneen viimeaikaisesta kehityksestä, mm. Israelin viimeisimmistä palestiinalaisrakennusten tuhoamisesta, siirtokuntarakentamisen laajentamisesta, pyrkimyksistä israelilaistaa Itä-Jerusalemia sekä Palestiinalaisalueita koskevista annektointipuheista. Suomi pitää tärkeänä keskustella EU:n toimista ja asemoitumisesta jatkossa. Keskustelulla on itseisarvoa siitä huolimatta, että tilanne Lähi-idän rauhanprosessin suhteen on erittäin vaikea. Suomi tavoittelee EU:n yhtenäistä, proaktiivista, rauhanratkaisuun tähtäävää ja kv. oikeuden periaatteita kunnioittavaa roolia. EU:n yhtenäisyys ja sitä kautta vaikuttavuus Lähi-idän aluetta koskevissa kysymyksissä on Suomelle tärkeä tavoite. Yhtenäisyyden säilyttäminen on viime aikoina ollut entistä vaikeampaa. EU:n aktiivista roolia tarvitaan niin poliittisesti kuin humanitäärisesti. EU:n tulisi pyrkiä vaikuttamaan Israeliin, jotta Palestiinassa järjestettäväksi aiotut parlamenttivaalit saadaan järjestettyä myös Itä-Jerusalemossa. Suomen kanta Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin ratkaisuun on muuttumaton. Tavoitteena on osapuolten välisten neuvotteluiden avulla saatava kahden valtion ratkaisu.

Asialista:

Sahel	s. 4
EU:n ilmastodiplomatia	s. 7
Epävirallisen lounaan aihe:	
Laajempi Lähi-itä, Lähi-idän rauhanprosessi (MEPP)	s. 10

Asia

Sahel

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 20.01.2020

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Inka Kari, UM/ALI-40, inka.kari@formin.fi, +358 295 350 -176Heli Lehto, UM/POL-10, heli.lehto@formin.fi, +358 295 350 165

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Sahelin ajankohtainen tilanne, EU:n Sahel-strategian päivittämisen käynnistäminen

2. SUOMEN TAVOITE

- EU:n Sahel-strategiaa päivitettäessä kiinnitettävä entistä vahvempaa huomiota eri Sahel-aloitteiden koordinaatioon sekä Sahel-maiden poliittisen johdon ja viranomaisten sitouttamista niihin. Tämä edellyttää EU:lta tiivistä konsultointia maiden kanssa. Cotonoun sopimuksen art.8 voisi hyödyntää tässä aktiivisemmin.
- EU:n on panostettava epävakauden leviämisen estämiseen. EU:n on tärkeää tukea G5-joukkojen kapasiteetin kehittämistä sekä laajempien alueellisten toimijoiden kuten ECOWAS:in roolia.
- EU:n on tuettava pyrkimyksiä palauttaa valtiotoimijuuden läsnäolo Sahelin valtioiden koko alueille, jotta väestön luottamus valtiorakenteeseen voisi hiljalleen palautua.
- Suomi katsoo, että EU:n tulee painottaa vakauttamisprosessien inklusiivisuutta sekä huolehtia nuorten ja naisten järjestelmällisestä osallistamisesta näihin. Tavoite tulee kirjata selkeästi Sahel-strategiaan.
- Suomi tukee EU:n kriisinhallintaoperaatioiden tärkeää työtä Sahelin alueella ja tarkastelee mahdollisuuksia kasvattaa kriisinhallintaosallistumistaan Sahelin alueella. Korostamme koordinaatiota eri kv. operaatioiden kesken.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Sahelin alueen tilanne on jälleen ulkoasiainneuvoston käsittelyssä (edellinen käsittely joulukuussa 2019 osana EU:n Afrikka-suhteet -keskustelua). Neuvostossa on tarkoitus keskustella Sahelin heikkenevästä turvallisuustilanteesta ja siihen vastaamisesta. Lisäksi keskustellaan eri Sahel-aloitteista, ml. P3S –aloite, ja lanseerataan EU:n Sahel -strategian päivittäminen.

4. TAUSTA

Sahelin alueen turvallisuustilanne jatkaa heikkenemistään. Alueen turvallisuustilanteeseen vaikuttaa eniten Malin epävakaus. Terrori-iskujen määrä Malissa on kaksinkertaistunut vuosi vuodelta 2016 lähtien ja iskut leviävät yhä useammin naapurimaiden alueille. Edellisen ulkoasiainneuvoston käsittelyn jälkeen terrori-iskuja on tapahtunut mm. Nigerissä ja Burkina Fasossa, vakavimpana joulukuun tuhoisa isku Nigerin armeijan tukikohtaan Malin ja Nigerin rajalla.

Malin armeija ei ole kyennyt rauhoittamaan maan pohjoisosia ja Malin keskiosien etnisten ryhmien aseellisten yhteenottojen eskaloituminen ja iskujen leviäminen alueellisesti yhä laajemmalle on tämän hetken suurin huolenaihe. Malin alueen läpi kulkee myös merkittävä osa Eurooppaan suuntautuvasta muuttoliikkeestä. Vuonna 2015 solmitun Malin rauhansopimuksen toimeenpano on edelleen EU:n ja kansainvälisen yhteisön tärkein tavoite. Rauhansopimuksen osapuolet ovat maan hallitus ja kaksi aseellisten ryhmittymien koalitiota. Sopimus pitää sisällään mm. hallinnon ja armeijan portaittaisen paluun Malin pohjoisosiin ja yhteisten asevoimien perustamisen sopimusosapuolten välille. Sopimuksen toimeenpano on syksystä 2019 alkaen hidastunut entisestään.

Libyan sekasorto ja Sahelin alueen epävakaus ovat hyvä toimintaympäristö aseellisille ryhmille, jotka muodostavat laajan verkoston. Saharan eteläpuolisella alueella on syntymässä vyöhyke, jolla toimii sekä Al Qaidalle että Isisille uskollisia väkivaltaisia ryhmiä. Ryhmät käyttävät hyväkseen huumeiden ja aseiden salakuljetuksesta saatavia tuloja, joilla ne tuottavat alueella tiettyjä peruspalveluita paikallisen väestön tuen saamiseksi. Valtion turvallisuusjoukkojen vastatoimien raakuus puolestaan kylvää epäluuloa viranomaisia kohtaan. Malin armeijaa on useaan otteeseen syytetty ihmisoikeuksien rikkomuksista, mikä on omiaan edesauttamaan nuorten radikalisoitumista ja liittymistä aseellisiin ryhmiin.

Sahelin alueen G5-maat (Mauritania, Mali, Burkina Faso, Niger, Tsad) perustivat vuonna 2017 yhteiset joukot, joiden tärkeimpänä tehtävänä on terrorisminvastainen taistelu ja rajavalvonta. Mauritania aloittaa helmikuussa G5-maiden puheenjohtajana. G5 –maat ovat kokoontumassa huippukokoukseen Ranskan vedolla 13.1.2020 Pauhun Lounais-Ranskaan. Huippukokouksen teemana on Ranskan sotilaallinen läsnäolo alueella sekä terrorismin vastainen taistelu.

Sahelin alueella toimii useita kansainvälisiä kriisinhallintaoperaatioita. Malissa toimii YK:n MINUSMA (UN Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali), johon Suomi on osallistunut vuodesta 2013 lähtien. EU:lla on Sahelin alueella kolme kriisinhallintaoperaatiota, joihin kaikkiin myös Suomi osallistuu: sotilaallinen koulutusoperaatio EUTM Mali sekä siviilikriisinhallintaoperaatiot EUCAP Sahel Mali ja EUCAP Sahel Niger, joiden tarkoituksena on maiden turvallisuusviranomaisten kapasiteetin vahvistaminen. Kaikki operaatiot ovat luonteeltaan koulutus- ja neuvonanto-operaatioita. Malissa toimii myös Ranskan "Barkhane" –sotilasoperaatio sekä alueen maiden G5 –joukot. Suomi on pitänyt tärkeänä osallistua Sahelin alueen vakautta edistävään työhön, ml. kriisinhallintaan. Vuonna 2018 Suomi antoi 900,000 euroa G5-joukkojen tukemiseen. Suomi selvittää mahdollisuuksia vahvistaa omaa osallistumistaan Afrikan sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa, ml. Sahel ja Keski-Afrikan tasavalta.

Sahelissa on monia toimijoita ja eri aloitteiden koordinaatio ja kokonaiskuvan muodostaminen on haastavaa. Ranskan ja Saksan aloitteesta perustettiin vuonna 2017 Sahel Alliance niminen koordinaatiofoorumi. Lisäksi Saksa ja Ranska ilmoittivat elokuussa 2019 uudesta aloitteesta (Partnership for Security and Stability in the Sahel, P3S), jonka tarkoitus on vahvistaa turvallisuussektoria. P3S-konferenssi järjestetään maaliskuussa. Länsi-Afrikan talousyhteisö ECOWAS puolestaan ilmoitti syyskuussa 2019 USD 1 miljardin suuruisen terrorismin vastaisen rahaston perustamisesta. Terrorismin torjuntaa koskeva toimintasuunnitelma ja miljardin suuruisen rahastosijoitus hyväksyttiin ECOWAS:in kokouksessa 21.12. Lisäksi ECOWAS järjestää rahoittajakokouksen, jolla tavoitellaan USD 1,3 miljardin lisärahoitusta.

EU ja sen jäsenmaat ovat suurin avunantaja G5 Sahel-maissa. Nykyisellä rahoituskehyskaudella 2014-2020 EU:n rahoitusta kanavoidaan alueelle yhteensä 8 miljardia euroa, josta puolet tulee EU:n instituutioilta. Alueen kehitystä tuetaan Euroopan kehitysrahaston (EKR), Afrikan hätäapurahaston sekä eri investointitukiohjelmien kautta. ECHO (the European Commission's Humanitarian aid and Civil Protection department) on ohjannut yksistään tänä vuonna vajaa 190 miljoonaa euroa humanitaarista apua Sahelin alueelle. EU on parhaillaan aloittamassa Sahel-strategiansa päivitystä. Eri aloitteiden välinen koordinaatio on tässä työssä keskeistä. Strategia pyritään päivittämään nopealla aikataululla ja sitä suunnitellaan hyväksyttäväksi kesäkuun Eurooppa-neuvostossa.

Sahelin G5-maat ovat mukana EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden yhteistyötä määrittävässä Cotonoun sopimuksessa. Sopimuksen keskeisiä periaatteita ovat ihmisoikeudet sekä demokratian ja oikeusvaltion edistäminen. Niitä edistetään tarvittaessa sopimuksen 8 artiklassa määritellyn poliittisen dialogin avulla.

KEO-90 Lampi Hanna-Leena, Kuvaja Viivi

08.01.2020

Asia

EU:n ilmastodiplomatia

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 20.1.2020

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Hanna-Leena Lampi, UM/KEO-90, hanna-leena.lampi@formin.fi, +358 50 300 1568**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

EU:n ilmastodiplomatia, jota käsitellään kolmen kysymyksen kautta. Ensimmäiseksi, miten EU:n ilmastodiplomatiaa tulisi tehostaa. Toiseksi, voidaanko koordinoitu vaikuttamistyö EU:n ulkopuolisten G20-maiden kanssa asettaa etusijalle, ottaen huomioon, että ne ovat vastuussa noin 75 prosentista maailman päästöjä. Kolmanneksi, mitä keinoja EU voi rahoituksen lisäksi hyödyntää, jotta voitaisiin edistää kumppanimaiden kunnianhimoisempaa toimeenpanoa.

2. SUOMEN TAVOITE

- Suomi pitää esitettyä lähestymistapaa hyvänä. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (European Green Deal) mahdollistaa esimerkillä johtamisen. Ilmastomuutos on sisällytettävä johdonmukaisesti kaikkiin poliittisen tason keskusteluihin.
- Suomi pitää tärkeänä, että ilmastodiplomatiassa keskitytään erityisesti EU:n ulkopuolisiin G20-maihin. Avainasemassa ovat Kiina ja USA sekä Afrikan nousevat taloudet, joiden kanssa on tiivistettävä yhteistyötä. USA:n osalta yhteistyötä on tehostettava osavaltioiden, kaupunkien ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sekä myös liittovaltiotasolla siellä missä se on mahdollista.
- Suomen ja Chilen aloite valtiovarainministerien ilmastokoalitiosta on hyvä esimerkki työkaluista, joilla voidaan saada aikaan tarvittavia systeemitason muutoksia. Valtiovarainministerit ovat vastuussa useista päästökehitykseen oleellisesti vaikuttavista politiikoista.
- Suomi pitää tärkeänä, että EU toimisi aktiivisesti ilmasto- ja ympäristöystävällisten teknologioiden, tuotteiden ja palveluiden kaupan edistämiseksi, ml. kaupan esteiden purkaminen. Neuvotteluihin tulee pyrkiä monenvälisesti sekä EU:n kahdenvälisissä neuvotteluissa.
- Kiertotalousratkaisujen toimeenpanoa kehitysmaissa tulee edistää. Kestävän kehityksen pykälät EU:n kauppasopimuksissa ja niiden tehokas toimeenpano ovat tärkeitä. Globaalia hiilen hinnoittelua sekä fossiilipolttoaineiden tukireformia tulee edistää.

- Turvallisuuspoliittinen näkökulma on yksi vipuvarsi vakuuttaa muita maita ilmastotoimien tärkeydestä. Suomi pitää hyvänä, että ilmastokysymys on noussut viime vuoden aikana myös EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön agendalle. Yhteistyö Naton ja YK:n kanssa on keskeistä.
- EU:n on arvioitava toimiansa ja politiikkojensa vaikutus ihmisoikeuksien toteutumiseen ja estettävä epätoivotut seuraukset. Osallistumisoikeus, oikeus tietoon ja oikeusturvaan ovat ensiarvoisen tärkeitä etsittäessä ratkaisuja ilmastomuutoskysymyksiin.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ulkoasianneuvoston on tarkoitus keskustelun lisäksi antaa päätelmät EU:n ilmastodiplomatiasta.

4. TAUSTA

Pariisin ilmastotosopimukselle annetut kansalliset lupaukset (Nationally Determined Contributions, NDCs) kattavat vasta viidenneksen tavoitellun 1,5 asteen polun edellyttämistä päästövähennyksistä ja johtavat noin kolmen asteen lämpenemiseen. Tiedemaailman, erityisesti hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin (IPCC) raporttien valossa on selvää, että lämpenemisen rajoittaminen 1,5 asteeseen vaatii kokonaisvaltaista paradigman muutosta yhteiskunnilta, ja päästöjen kääntymistä jyrkkään laskuun lähivuosina. Globaalit päästöt ovat kuitenkin jatkaneet kasvuaan ja nousseet ennätyslukemiin viime vuosina. Maailman ilmatieteen järjestön mukaan olemme matkalla kohti 3-5 asteen lämpenemistä, ja mikäli olemassa olevat fossiilivarat käytetään kohti kahdeksan asteen lämpenemistä. Maailman keskilämpötila on noussut 1.1 astetta esiteolliseen aikaan verrattuna.

YK:n pääsihteerin syyskuun 2019 ilmastohuippukokouksessa 70 maata kertoi korottavansa kansallisia hillintälupauksiaan vuoteen 2020 mennessä. Kyseisten maiden osuus maailman päästöistä on kuitenkin vain noin yhdeksän prosenttia. Suuret päästäjät kuten Yhdysvallat, Kiina, Venäjä, Intia ja muut G20-maat eivät sitoutuneet uusiin kunnianhimoisiin päästövähennyksiin. Ilmastohuippukokouksessa noin 65 maata ja merkittävää alueellista toimijaa (esim. Kalifornia) kertoi pyrkivänsä hiilineutraaliuteen v. 2050 mennessä.

Myös Madridissa joulukuussa 2019 järjestetyn COP25-ilmastokokouksen tulokset jäivät laihoiksi, eikä Katowicen sääntökirjaa saatu viimeisteltyä sen keskeneräisten asiakohtien, kuten markkinamekanismien kansainvälisen käytön, osalta. Poliittinen momentum puuttui etenkin siksi, että Yhdysvallat ilmoitti kokouksen alla toteuttavansa eronsa Pariisin sopimuksesta.

Ilmastonäkökulma on noussut viimeisen vuoden aikana myös EU:n turvallisuus- ja puolustuspoliittisella agendalla. EU:n kesäkuun 2019 turvallisuutta ja puolustusta koskeissa neuvoston päätelmissä korostettiin ympäristökysymysten ja ilmastomuutosten merkitystä turvallisuudella ja puolustukselle. Samalla todettiin ilmastomuutoksen merkitys EU:n kriisinhallintaoperaatioiden sekä sotilaallisten suorituskykyjen kannalta. Neuvosto peräänkuulutti ilmastokysymysten edistämistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kaikilla turvallisuus- ja puolustussektorin aloilla ml. ilmastomuutoksen vaikutusten arviointi globaalien turvallisuusuuhkien ja -haasteiden kannalta. Suomen EU-puheenjohtajakaudella ilmastokysymystä käsiteltiin monissa EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä koskeissa kokouksissa – mm. EU:n puolustusministereiden epävirallisessa tapaamisessa Helsingissä elokuussa 2019.

Ulkoministeriöön aiotaan nimittää lähiaikoina uusi ilmastosuurlähettiläs.

Ulkoasiainneuvosto keskustelee EU:n ilmastodiplomatian tehostamisesta kokouksessaan 20.1. Keskustelua valmisteltaessa on korostunut:

Komission tiedonanto Vihreän kehityksen ohjelmasta 11. joulukuuta 2019 korosti Eurooppa-neuvoston joulukuun päätelmien tapaan koordinoitua vaikuttamistyötä (outreach) lisäämistä. EU osoittaa ilmastojohtajuutta olemalla ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä, ensimmäisenä suurena taloutena maailmassa. Vihreän kehityksen ohjelmassa on visioitu tiekartta tämän tavoitteen saavuttamiseksi. EU on tällä hetkellä vastuussa yhdeksästä prosentista maailman päästöjä, joten on varmistettava, että muut maat tekevät oman osuutensa.

EU pitää tärkeänä, että Pariisin sopimus säilyttää paikkansa ilmastotoimien kunnianhimon edistämisen ensisijaisena väylänä, vaikka COP25-kokous ei tuottanutkaan toivottuja tuloksia. Nykyiset ilmastotoimet eivät kuitenkaan riitä. Vuosi 2020 onkin ilmastotoimien kiireellisyyden kannalta jälleen entistä kriittisempi. Glasgow'ssa marraskuussa järjestettävään COP26-kokoukseen kohdistuu suuria paineita; siellä osapuolten odotetaan esittelevän päivitettyt ilmastotavoitteensa sekä pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmansa vuodelle 2050.

EU tarvitsee uusia kahdenvälisiä ja temaattisia lähestymistapoja edistääkseen ilmastotoimien kunnianhimon kasvua. EU:n vihreän kehityksen diplomatian on hyödynnettävä kaikkia käytössä olevia politiikkakeinoja, kannustettava kumppaneita nykytasoa kunnianhimoisempiin ilmastotoimiin sekä varmistettava toimien ja politiikkojen johdonmukaisuus. EU:n ulkopuoliset G20-maat ovat vastuussa 75 prosentista maailman päästöjä, joten niihin on kohdistettava erityistä huomiota.

EU:n vihreän kehityksen diplomatian on oltava strategista, pitkäjänteistä ja hyvin kohdennettua. Strategista niin, että koordinoitu yhteistyö ulottuu ympäristöpolitiikkaa laajemmalle, ja kohdentuu niihin hallinnon aloihin, jotka ovat ratkaisevassa asemassa ilmastotoimien vaatiman rakenteellisen muutoksen suhteen. Pitkäjänteistä niin, että EU:n viestit ilmastotoimiin liittyen kommunikoidaan toistuvasti ja yhdenmukaisesti kaikille jäsenmaiden ja EU:n diplomaattisille ja poliittisille yhteistyökumppaneille. Hyvin kohdennettua niin, että EU:n viestit on räätälöitävä eri maille niin, että ne ottavat huomioon jokaisen maan sosioekonomisen ja geopoliittisen kontekstin ja ilmastohaavoittuvuuden.

Asia

Laajempi Lähi-itä, Lähi-idän rauhanprosessi (MEPP)

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 20.1.2020

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Jussi Soini, UM/ALI-10, jussi.soini@formin.fi, +358 50 52 43 724

Pekka Marttila, UM/POL-10

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Epävirallinen lounaskeskustelu laajemman Lähi-idän ajankohtaisesta tilanteesta ja EU:n toiminnasta alueella sekä Lähi-idän rauhanprosessista (MEPP). Keskustelun fokusta ei ole tässä vaiheessa vielä täsmennetty tarkemmin. Eräät jäsenmaat ovat pitäneet tärkeänä, että keskustelu keskittyisi Lähi-idän rauhanprosessiin, mutta sen ohella esille voivat nousta mm. Persianlahden viimeaikaiset jännitteet, Libyan tilanne sekä EU:n toiminta koko ”Laajemman Lähi-idän” alueella.

2. SUOMEN TAVOITE

- Lähi-idän rauhanprosessin osalta keskusteltaneen viimeaikaisesta kehityksestä, mm. Israelin viimeisimmistä palestiinalaisrakennusten tuhoamisesta, siirtokuntarakentamisen laajentamisesta, pyrkimyksistä israelilaistaa Itä-Jerusalemia sekä Palestiinalaisalueita koskevista annektointipuheista. Suomi pitää tärkeänä keskustella EU:n toimista ja aseoitumisesta jatkossa. Keskustelulla on itseisarvoa siitä huolimatta, että tilanne Lähi-idän rauhanprosessin suhteen on erittäin vaikea. Suomi tavoittelee EU:n yhtenäistä, proaktiivista, rauhanratkaisuun tähtäävää ja kv. oikeuden periaatteita kunnioittavaa roolia.
- EU:n yhtenäisyys ja sitä kautta vaikuttavuus Lähi-idän aluetta koskevissa kysymyksissä on Suomelle tärkeä tavoite. Yhtenäisyyden säilyttäminen on viime aikoina ollut entistä vaikeampaa. EU:n aktiivista roolia tarvitaan niin poliittisesti kuin humanitäärisesti.
- EU:n tulisi pyrkiä vaikuttamaan Israeliin, jotta Palestiinassa järjestettäväksi aiotut parlamenttivaalit saadaan järjestettyä myös Itä-Jerusalemossa.
- Suomen kanta Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin ratkaisuun on muuttumaton. Tavoitteena on osapuolten välisten neuvotteluiden avulla saatava kahden valtion ratkaisu.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Israelin ja Palestiinan rauhanprosessin osalta ei ole nähtävissä tällä hetkellä edistystä.

Osin syynä tilanteeseen on konfliktin osapuolten kyvyttömyys saavuttaa edistystä suhteessaan, mutta Lähi-idän rauhanprosessi on myös viime aikoina jäänyt laajemman Lähi-idän alueen muiden

konfliktien varjoon kansainvälisessä politiikassa. Yhdysvallat jatkaa rauhansuunnitelmansa edistämistä Kushnerin johdolla.

Laajassa Lähi-idässä huolestuttava kehitys jatkuu; Yhdysvaltojen ja Iranin suhteet ovat jatkaneet kärjistymistään.

4. TAUSTA

Israelin ja Palestiinan rauhanprosessin (MEPP) osalta ei ole nähtävissä edistystä. Merkittävimpiä viime aikojen kehityskulkuja tilanteen suhteen voidaan katsoa olevan niin Israelista esitetyt Palestiinalaisalueita koskevat annektointipuheet ja erityisesti siirtokuntarakentamisen jatkaminen sekä muut pyrkimykset syventää miehitystä, mutta myös erityisesti Yhdysvaltojen selvästi muuttunut suhtautuminen Lähi-idän rauhanprosessiin. Palestiinalaisten sisäinen jakautuminen (Fatah-Hamas, Länsiranta-Gaza-Itä-Jerusalem) entisestään vaikeuttaa mahdollisuuksia saada rauhanratkaisu. Alueen vakaus laajasti on lisäksi tällä hetkellä uhattuna.

Yhdysvallat on muuttanut kantaansa Länsirannalla sijaitseviin siirtokuntiin. UMI Pompeon marraskuisen ilmoituksen mukaan Yhdysvallat ei enää pidä ainakaan kaikkia siirtokuntia kansainvälisen oikeuden vastaisina. Yhdysvallat katsoo tällä linjanmuutoksellaan luovansa tilaa rauhanratkaisun syntymiselle Israelin ja Palestiinalaishallinnon välillä. Palestiinan UMI Malki on todennut, että Yhdysvaltain kanta rikkoo kansainvälistä oikeutta, ja ettei Yhdysvalloilla olisi enää perusteita toimia välittäjänä Israelin ja Palestiinan konfliktissa. Palestiinalaishallinnon lisäksi linjanmuutos on tuomittu EU:n, useiden Euroopan valtioiden ml. Suomen toimesta sekä laajalti myös Yhdysvaltojen sisällä. Ilmoituksen on arveltu lisäävän siirtokuntien määrää ja rakentamista.

Joulukuussa 2017 Yhdysvallat oli tunnustanut Jerusalemin Israelin pääkaupungiksi ja maaliskuussa 2019 Golanin kukkulat osaksi Israelia tukiessaan PMI Netanjahun vaaliponnisteluja eli Pompeon ilmoitus siirtokuntiin suhtautumisesta on osa pidempää jatkumoa. USA:n ajamasta, sen omasta rauhansuunnitelmasta ei ole viime aikoina kuulunut paljon.

Trumpin hallinnon politiikka on poistanut pidäkkeitä Israelin toiminnalta. Viime aikoina kansainvälinen huomio on kiinnittynyt mm. PMI Netanjahun vaalilupaukseen liittää Jordan-joen laakso Israeliin. Netanjahun puheet on tuomittu laajalti kansainvälisesti, ml. EU:n toimesta. – Israelissa ei kevään ja syksyn parlamenttivaalien jälkeen onnistuttu muodostamaan hallitusta. Keväällä järjestetyt vaalit jouduttiin uusimaan syyskuussa ja kolmannet vaalit tullessa järjestämään 2.3.2020.

Lisäksi huolta on aiheuttanut palestiinalaisasuinrakenteiden tuhoamisten lisääntyminen Itä-Jerusalemissa (vuonna 2019 tuhottiin eniten palestiinalaiskoteja lähes 20 vuoteen), tuhoamisten ulottaminen nyt myös Palestiinalaishallinnon alaisiin A- ja B-alueisiin, palestiinalaisiin kohdistuvan siirtokuntalaisväkivallan merkittävä lisääntyminen sekä siirtokuntien rakentamisen kiihtyminen. Vuonna 2016 hyväksytyn YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 2334 hyväksymisen jälkeisen kolmen vuoden aikana on Israel edistänyt tai hyväksynyt yhteensä 22 000 asuntoyksikön rakennussuunnitelmia. Israel on hiljattain myös sulkenut useita palestiinalaisinstituutioita Itä-Jerusalemissa osana laajempaa pyrkimystä Itä-Jerusalemin israelilaistamiseen.

Palestiinan sisäisen tilanteen osalta demokratiavaje sekä ilmaisunvapauden ja kansalaisyhteiskunnan toimintavapauden puute ovat merkittäviä ongelmia. Poliittinen kuilu Gazan (Hamas) ja Länsirannan (Fatah) välillä on syvä. Parlamenttivaaleja ei ole järjestetty vuoden 2006 jälkeen. Presidentti Abbas lupasi YK:n yleiskokouksessa ilmoittavansa vaalien järjestämisestä, mutta on epävarmaa, toteutuuko lupaus. YK:n pääsihteerin MEPP-erityiskoordinaattori Mladenovin mukaan 1) vaalit tulee järjestää kattaen koko miehitetyn Palestiinalaisalueen ml. Itä-Jerusalem vaalilainsäädännön ja parhaiden käytänteiden mukaisesti, 2) sekä presidentin- että parlamenttivaalit ovat välttämättömät selkeästi

määritellyssä ja kohtuullisessa aikataulussa; 3) palestiinalaisten kesken tarvitaan laaja yhteisymmärrys vaalien suorittamisen modaliteeteista.

Marraskuussa nähtiin vakava eskalaatio Gazan (Islamic Jihad) ja Israelin välillä sen jälkeen, kun Israel oli ilmaiskulla surmannut Islamic Jihad –järjestön edustajan perheineen. Tilanne saatiin rauhoittumaan, mutta Gazan tilanne on jatkunut räjähdysherkkänä. Ennen vuodenvaihdetta Israel teki taas ilmaiskun Gazaan vastauksena alueelta Israelin puolelle lentäneisiin raketteihin.

Palestiina on pyytänyt kansainvälistä rikostuomioistuinta (ICC) avaamaan siihen kohdistuneista ihmisoikeus- ja humanitaarisen oikeuden loukkauksista koskevat tutkimukset (esimerkiksi siirtokunnat ja ylimitoitettu voimankäyttö siviilejä vastaan). Joulukuussa 2019 ICC:n syyttäjä ilmoitti olevansa vakuuttunut, että Länsirannalla ja Gazassa on tapahtunut ja tapahtuu sotarikoksia, joihin ovat syyllistyneet sekä Israelin armeija, että Gazan aseelliset ryhmittymät. Ennen varsinaisen tutkinnan aloittamista syyttäjä on kuitenkin pyytänyt tuomioistuimelta 120 päivän sisällä päätöstä siitä, että onko se toimivaltainen käsittelemään Länsirantaa ja Gazaa koskevia tapauksia. Antamassaan selvityksessä syyttäjä esittää, että tuomioistuin on toimivaltainen. Ymmärrettävästi Palestiinalaishallinto on iloinnut ilmoituksesta ja Israel sen tuominnut.

EU:n tuomioistuin vahvisti marraskuussa 2019, että kaikissa Israelin siirtokunnista peräisin olevissa tuotteissa tulisi olla alkuperän osoittava erillismerkintä. Päätöksessä ei ollut mitään yllättävää, vaan siinä vahvistettiin olemassa olevat käytännöt ja sopimukset.

Luxemburgin ulkoministeri Jean Asselborn ehdotti KE Borrellille 1.12.2019 lähettämässään kirjeessä keskustelun aloittamista siitä, että kaikki EU-jäsenmaat tunnustaisivat Palestiinan itsenäisyyden.

EU:lla on Palestiinalaisalueella kaksi siviilikriisinhallintaoperaatiota, poliisi- ja rikosoikeussektoria kehittävä EUPOL COPPS ja Rafahin rajanylityspistettä monitoroiva EUBAM Rafah. Näistä jälkimmäinen ei vuosiin ole toiminut alkuperäisessä tarkoituksessaan Fatahin ja Hamasin konfliktin johdosta, ja on sen sijaan antanut pienimuotoista raja-asioiden neuvonantoa palestiinalaisviranomaisille. EUPOL COPPS:in päällikkö on suomalainen Kauko Aaltomaa.

LIITTEET

Asiasanat	ilmastonmuutos, Lähi-idän tilanne, Sahel, YUTP, UAN Ulkoasiainneuvosto
Hoitaa	UM, YM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, VM, VNK, VTV